

вкус към проверената истина, към доказаните твърдения. Това прави неговите критически тези непохватни, трудно оспорими. Но всичко това е продиктувано от неуприхната обич към Каралийчевата проза, от стремежа да чуем Каралийчевия глас, той да се самозакрие пред нас, а критическата интерпретация е призвана в случая само да допълни това, което ясно заявява за себе си. За някои подобно потулване на критическия „аз“ може да изглежда странно, неуместно. Има автори, които, преди да кажат нещо за другите, държат да говорят първо за себе си. Симеон Султанов, който има пълното право да заяви своята близост и приятелство с Ангел Каралийчев, дискретно се оттегля, за да предостави думата на самия писател. Така читателят получава умното усещане, че Каралийчев е по-жив от всякога, че е редом с нас, до нас, в нас.

Няма съмнение, че „Съдбата на един приказник“ е от книгите, които остават в нашата критическа култура. И не само защото е книга, посветена на един своеобразен български писател, но и защото е написана вдъхновено, оригинално, мъдро. Нейната „съдба“ да продължи живота на писателя, да го направи съвременник и на бъдните литературни дни. Тази „съдба“ е вече щастлив факт на нашето литературознание и критика.

Александър Йорданов

„LA CULTURA BULGARA NEL MEDIOEVO BALCANICO — TRA ORIENTE E OCCIDENTE EUROPEO“. Att. dell'89 Congresso internazionale di studi sull'alto medioevo, Spoleto, 3-6 novembre 1981. In Spoleto, presso la sede del Centro studi, 1983

Така е озаглавен сборникът, който отразява докладите, изнесени на една ползотворна двустранна среща, посветена на 1300-годишнината от основаването на българската държава.

През последните няколко години бяха организирани редица съвместни конференции, посветени на обществено-политическите, културно-историческите и пр. връзки между Апенинския полуостров и Балканите, и по-конкретно — между Италия и българските земи.

Сборникът, който представяме тук, дава добра представа в колко широк обхват могат да се разглеждат българо-италианските връзки през средновековието. Публикуваните доклади са на брой двадесет и един, а към тях трябва да се прибавят и уводното слово на акад. Ив. Дуйчев, както и заключителният доклад на проф. С. Грачоти. Към тома са прибавени и кратка хроника на самия конгрес, програма и списък на участниците.

Ив. Дуйчев е озаглавил уводния си доклад „Изток и Запад в българската цивилизация през Средновековието“ („L'Occidente e l'Oriente nella civiltà bulgara del Medioevo“). В няколко страници българският учен дава един вид извлечение от многостранния свои проучвания върху посочената тематика. В рамките на своето виждане за средновековието „Изток“ и „Запад“ той разглежда явления, които са позволили на прабългарските степни племена, както и на земеделските уседнали славянски множества да усвоят по свой начин византийското

наследство и да изградят своя, българска култура през средновековието.

Спирам се на другите доклади не по азбучен ред на авторите им, както са дадени в съдържанието, а приблизително по тематика, която се доближава до начина, по който те са били подредени в програмата на конгреса.

А. Кариле разглежда ненадминатата „История“ на Ион Кантакузин в нейното значение за българската история. Затова докладът му е озаглавен „Ион VI Кантакузин и България“ („Giovanni VI e la Bulgaria“). Авторът е съмлял да подобре най-интересните моменти от Кантакузиновите мемоари във връзка с поземлените отношения в България и европейските земи на империята, социалните сблъсъци, които са особено изострени в навечерието на османското завладяване, демографските проблеми и пр. — всичко това, пречулено през политическото верую на този бивш император, приел монашеското расо, след като е отстранен от престола. Към изследването на италианския учен бихме добавили няколко заглавия на български автори, които са се занимавали с някои от разглежданите проблеми — на първо място трябва да се спомене Л. Йончев, който преведе големи откъси от Кантакузин, отпечатани в „Гръцки извори за българската история“, т. X. С., 1980, с. 218—396.

Два от докладите са посветени на българската църковна история, а именно — докладите на Г. Федалто „Българската църква между Византия и Рим. От Борис I (853—888) до Калоян (1197—1207); съпадения и противоположности“ („La Chiesa bulgara tra Bisanzio e Roma. Da Boris I (853—888) a Kalojan (1197—1207): convergenze e contrasti“) и на М. Лацко „Инокентий III и България“ („Innocenzo III e la Bulgaria“).

В първия доклад прави впечатление добрата теоретична постановка на българския църковен въпрос, разгледан от юридическа гледна точка, например положението на източните патриарси в общоцърковната юрисдикция и мястото, което заема българският патриарх между IX и XIII в. Интересни сравнения могат да се направят в духа на авторската постановка между другите „народности“ църкви и българската. За съжаление вмъкнали са се някои груби грешки — например годините на управлението на Калоян (в съдържанието), роднинските му връзки с Иван Асен II; има и пропуски в библиографията. А в доклада на М. Лацко (вече покойник) заслужава да се отбележи добрият анализ върху гъвкавата политика на Инокентий III, разгледана на по-общ фон, а за българската страна — главно във връзка с прочутото изречение „У нас патриарх и примас имат почти еднакво значение“. От църковно-юридическа гледна точка тази постановка е съчетана добре с тълкуването, което дава самият Калоян, за да постигне политическите си цели.

Също така интересна юридическа интерпретация по отношение на голямата борба, която противопоставя двете църкви през IX в., намираме в доклада на В. Пери „Jura antiqua относно българската родина: каноничен „топос“ за едно мисионерско възраждане“ („Gil jura antiqua sulla patria dei Bulgari: un topos canonice per un risveglio missionario“). Авторът е наблегнал на двете различни интерпретации, които се дават на Изток и на Запад за

отношението държава — църква, и на еволюцията в „античната, канонична и административна система“ за определяне на местните църкви и за проблема единна християнска църква.

Подобен по тематика е и докладът на българския юрист *О. Вартоломеев*, озаглавен „Отговорите на папа Николай I по въпросите на българите. Важен извор за историята на международното частно право през IX в.“ („I responsi di papa Nicolo I ai questioni sollevate dai Bulgari. Una fonte importante per la storia del diritto internazionale privato nel nono secolo“). Авторът е обърнал внимание главно на глава 14 от „Въпросите“, т. е. на определен политически момент, когато се е изработвала кодификацията на българското държавно и църковно право и когато българският владетел се опира както на западни, така и на византийски юридически норми. Подчертава се териториалният принцип в установяването на юридическата регулация.

Османският период и отношенията между Изтока и Запада са намерили мястото си в няколко доклада, които разглеждат и някои страни от положението на българските земи в този период. Докладът на покойната ни колежка *Б. Цветкова* е озаглавен „Българският народ и Европа от Кватроченто до Сеиченто“ („Il popolo bulgaro dal Quattrocento al Seicento“). Обърнато е внимание на проектите за кръстоносни походи срещу османската власт, които се изготвят в една атмосфера на колебания от страна на западните владетели, но чиято действия все пак имат отражение върху ранните български въстания. Дадени са и някои впечатления на първите пътешественици към Ориента.

Озаглавен „Българската интелигенция през XVII в. и Италия“ („L'intellighenzia bulgara nel XVII secolo e l'Italia“), докладът на *И. Сисарева* почва отчасти върху непубликувани материали. Тези материали показват как в италианските университети и колежи от онова време са се подготвяли рателети на българското патриотично движение, които са изиграли важна роля в това направление. Един от тях е *Кр. Пейкич*, на чиято дейност *Е. Стамболи* е посветила доклада си „Култура и акции от европейски мащаб на един български мисионер — Кръстьо Пейкич“ („Cultura e azione europea di un missionario patriota bulgaro: Karsto Pejkič“). Авторката е създала да обрисова личността му, която се откроява на фона на една епоха, изпълнена с противоречия.

Проблемите, свързани с културните връзки между Балканите и Западна Европа, се открояват в още няколко доклада, от които на първо място заслужава да се отбележи докладът на *Г. Димов* „Народности, общобалкански и общоевропейски проблеми в литературното творчество на Григорий Цамблак“ („Problemi nazionali bulgari, panbalcanici e paneuropei dell'opera letteraria di Gregorij Camblak“). Цамблак е книжовник от нов тип — подчертава авторът, като показва каква широта има дейността на този Евтимиев ученик: в творбите му проличават елементи от общохуманистичен характер по край българските народности черти. Цамблак е отразил като свидетел големата трагедия на родината си, но той е същевременно и рателет за обединение на балканските народи — това също са нови моменти, които са навлезли в този вид агиографска книжнина, която той представлява.

Макар и в малко страници, но с пределна яснота *Р. Пикио* е разгледал в доклада си един въпрос, по който отдавна се спори — трилингвизмът в западната църква (докладът му е озаглавен „Апостолически и литературен език в латинската църква и в първото българско царство“ — „Lingua d'apostolato e lingua liturgica nella Chiesa latina e nel Primo Impero bulgaro“). Авторът ни убеждава с добре подобрени примери, че папската курия не е била толкова неотстъпчива към трилингвизма, но може би „славянският език“ е бил смятан по-малко за lingua rustica, т. е. език на новопокръстени християни в лоното на Римската църква, колкото за „външен“, „варварски език“; а такъв език не е бил приеман за проповед и още по-малко — за отслужване на литургия.

Кр. Станчев си е поставил за цел да потърси мястото на Търновската школа в общите граници на културния европейски свят през средновековието в доклада си „Евтимиевата школа, *Славия ортодокса* и Италианското възраждане. Типологични отношения и противопоставяния“ („Scuola di Evtimij, Slavia orthodoxa e Rinascimento italiano: relazioni e opposizioni tipologiche“). Той определя това явление като висш етап на българската литература и култура, като същевременно издига някои основни черти на търновския период и разглежда значението им за общоевропейския възродителен процес.

Няколко доклада имат повече текстологичен характер. Такъв е докладът на *А. Джамбелука-Косова* „Наблюдения върху старославянската традиция във „Видение Исаево“: общи места и различия с „Въздигане Исаево““ („Osservazioni sulla tradizione paleoslavica dalla Visione di Isaia: coincidenze e divergenze con la tradizione testuale della Ascensione di Isaia“). Авторката показва убедително какви трудности възникват при опит да се даде единно constitutus textus. От нейния анализ проличава и колко е необходимо ново издание на този прочут апокриф.

Подобен характер има и докладът на *Ф. Томсын* „Преживелици от житията по превод, преписван от латински на славянски в Бохемия през десети и единадесети век“ („A survey of the Vitae allegedly translated from Latin into Slavonic in Bohemia in the tenth and eleventh centuries“). Разглеждани са шест жития, за които се смята, че са били преведени в Моравия и Бохемия. Две от тях, а именно „Житие на Георги“ и „Житие на Стефан“, са превод от гръцки според авторските наблюдения. Преводът на житието на Бенедикт е бил запознат както с гръцки, така и с латински. Най-сетне за житията на Вит, Анастасия и Аполинарий има признаци, пак според автора, че са преведени от латински, но произхождат от южнославянска среда. Оттам авторът прави важното заключение, че латинският език е бил познат и в България, и в Атон.

Добър поглед върху „Низовата книжнина през Първото българско царство“ („La basse litterature du premier Empire bulgare“) намираме в доклада на *У. Федер*. Авторът проследява литературните вкусове и интереси на определена културна среда в средновековна България въз основа на съотношението между официална и низова литература.

В доклада на *А. Наумов* „Култът на св. Бенедикт Норски сред православните славяни“ („Il culto di San Benedetto di Norca presso gli Slavi ortodossi“)

могат да се разграничат две страни. Първата се отнася до ръкописната традиция и проникването на култа на този южноиталиански светец в славянска среда. Втората част на доклада дава по-широка представа за наличието на монаси бенедиктинци в Новгород, за отношенията между Мстислав и западната църква, както и за връзките на тия католически общности със западните части на Балканския полуостров.

В доклада си „Уводни гръцки и славянски формули в проповедите в дамаскините“ („Formule introduttive greche e slave si sermoni del Thesaurus di Damascino Studita“) Дж. дел Агата показва с примери, как са постъпвали преводачите при подбора на отделните елементи в гръцките формули, които намираме в многобройните български и други дамаскини. Типологичният анализ на тия формули се свързва с условията на балканска почва, в които се търси книжнина на говорим език.

В доклада на Д. Иванова-Мирчева „Българският литературен език през XIII и XIV в. — трети класически език в средновековна Европа“ („La lingua letteraria bulgara del XIII e del XIV secolo-terza lingua classica dell'Europa medievale“) намираме синтезирани дългогодишни нейни изследвания върху старобългарски език като жив език, от една страна, и като „наднационален“, от друга. Авторката набляга на функциите на този език, който наред с гръцки и латински играе в определено време ролята на културен език с широк обхват.

Й. Хам е озаглавил доклада си „Българо-македонската и хърватската глаголица в първите векове на нашето хилядолетие“ („Glagolitica bilgato-macedone e croats nei primi secoli del nostro Millesimo“). Той прави исторически и сравнителен преглед на двете системи, показва взаимодествието между тях и пр. Може да се съжалева, че в разглеждането на съчетанието tj/dj не е взел предвид мнението и на други български автори, затова и изводите му търпят редица възражения.

Два доклада са на тема украсата на славянските ръкописи. А. Джурова показва, че орнаментите на

глаголическите ръкописи ни отвеждат, от една страна, към сиро-палестинския художествен кръг и коптските ръкописи, а, от друга — към гръцките ръкописи от Южна Италия. Авторката поставя въпроса за пътищата и начините, по които са се срещнали тия две тенденции („Глаголическите орнаменти на кръстовището между Изток и Запад — въз основа на материали от Ватиканската Апостолическа библиотека“ — „L'ornamentazione glagolitica all'incrocio tra l'Oriente e l'Occidente-in base a materiali della Biblioteca Apostolica Vaticana“).

Ф. де Мафей повдига също въпроса „За някои миниатюри в Томичевия псалтир главно с оглед на притчата за добрия самарянин в съотношението му към Мюнхенския ръкопис Sl. 4 и други редакции с алегоричен смисъл“ („Di alcune miniature de Salterio Tomić con particolare riguardo alla parabola del Buon Samaritano nel suo rapporto con lo Sl. 4 di Monaco e altre redazioni in chiave allegorica“). Разгледани са сцени със символично изображение на пещера. Оттам са направени заключения за някои моменти, които се срещат традиционно в житийната литература.

В заключителното си слово С. Грачоти е дал подробна преценка на съвкупността от изнесените доклади, извеждайки като основен момент приноса за по-доброто опознаване на Запада в културното му общуване със страните от Източна и Югоизточна Европа, както и за общия културен климат на средновековна Европа. Присъединявайки се към това заключение, бих добавила, че интересът на тази конференция трябва да се търси и в участието на представители от няколко страни, които са показали познанията си по една тематика, която разкрива неподозирани понякога връзки между българските земи и Италия, а и която в много случаи представя средновековна България като водеща в културното развитие на Балканите.

Василка Търкова-Займова

Alexandre Athanassov — Todor Pavlov et la vie littéraire après le Neuf septembre (à propos d'une critique)	3
Radoslav Radev — L'attitude de Vassil Droumev, Luben Karavélov, Ilia Blaskov et Ivan Vazov à l'égard à l'esprit de gaité populaire	24
Tzvatanka Athanassova — La lyrique du paysage d'Emmanouil Popdimitrov	38
Edwin Sougarev — La révolte solitaire du dilettante	44
Vélizar Iliev — Les problèmes d'interprétation du réalisme de Lessing	58
Alexandre Mikhaïlov (URSS) — Stéréotype ou caractère? (Le jeune homme dans la prose soviétique contemporaine)	74
<i>Profils</i>	
Siméon Hadjikossev — Traits distinctifs du portrait de l'homme savant (Svixante-quinze ans de la naissance de l'académicien Pantéléï Zarev)	93
<i>Enquêtes</i>	
Maria Garéva — Chez Ivan Radoev	100
<i>Communications scientifiques</i>	
Elka Konstantinova, Nadejda Alexandrova — Dimtcho Dêbélianov selon le jugement de ses contemporains	111
<i>A travers la pensée esthétique mondiale</i>	
Paul Valéry — Deux essais (La situation de Baudelaire, je disais parfois à Stéphane Mallarmé...)	117
<i>A travers la presse étrangère</i>	
Lu dans les revues littéraires de l'URSS, de la Tchécoslovaquie, de la République Démocratique Allemande et de la République Fédérale Allemande	129
<i>Revue</i>	
Alexandre Yordanov — „Le destin d'un auteur de contes“ de Siméon Soultanov	135
Vassilka Tapkova-Zaimova — „La cultura bulgara nel medioevo balcanico tra Oriente e Occidente Europeo“, Atti dell' 8-o Congresso internazionale di studi sull'alto medioevo	137

СП. „ЛИТЕРАТУРНА МИСЪЛ“ ПРИЕМА ЗА ПУБЛИКУВАНЕ СТАТИИ С ОБЕМ
ДО 40 СТАНДАРТНИ МАШИНОПИСНИ СТРАНИЦИ. РЪКОПИСИ, НАДВИШАВАЩИ
ТОЗИ РАЗМЕР, НЕ СЕ РАЗГЛЕЖДАТ ОТ РЕДКОЛЕГИЯТА.
РЪКОПИСИ СЕ ПРИЕМАТ В ДВА МАШИНОПИСНИ ЕКЗЕМПЛЯРА
(ИЛИ ОРИГИНАЛ И КСЕРОКОПИЕ)

Адрес на редакцията: сп. „Литературна мисъл“, ул. „Чапаев“ 52,
бл. 17, 1113 София, тел. 71-31 (вътр. 39-94)

© Институт за литература
при БАН
1986
с/о Jusaator, Sofia

Технически редактор *К. Неанова*

Коректор *Д. Стоярева*

Дадена за набор на 22. VII. 1986 г.	Подписана за печат 28. XI. 1986 г.	Формат 70×100/16
Печатни коли 8,75	Издателски коли 11,34	Тираж 1650
Годишен абонамент 12 лв.	Излязла от печат на 28. XI. 1986 г.	Изд. индекс 10869
		Отделна книжка 1,30 лв.

Печатница на Издателството на Българската академия на науките

1113 София, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 6

Поръчка 391